

سال ۱۴۰۳؛ سال سرنوشت‌ساز

محمد رهبری جامعه‌شناس و پژوهشگر شبکه‌های اجتماعی

حدود یک ماه از آغاز سال ۱۴۰۳ گذشته است و از همین حالا به‌نظر می‌رسد در این سال، تحولات مهمی رخ خواهد داد که بر سرنوشت سال‌های آتی اثرگذار است. درحالی‌که ماه فروردین، کم‌خبرترین ماه سال، هنوز تمام نشده، مهم‌ترین اتفاق یک‌سال اخیر یعنی حمله ایران به اسرائیل رخ داده است. بر خلاف سال گذشته که تقریباً خالی از هرگونه اتفاق تعیین‌کننده در عرصه‌های داخلی و خارجی بود، در سال ۱۴۰۳ ممکن است نقطه‌عطف‌های مهمی ثبت شود که در این یادداشت از دو منظر داخلی و خارجی به آن خواهیم پرداخت.

مناسبات داخلی، اقتصاد و سیاست:

از منظر داخلی سال ۱۴۰۳، سالی تعیین‌کننده و سرنوشت‌ساز است. بحران‌های اقتصادی نظیر تورم و کمبود انرژی از جمله گاز و بنزین و برق، امسال بیشتر بر جامعه تأثیرش را نشان خواهد داد. در سوی دیگر اما، اختلافات میان قوا و گروه‌های حاکم نیز به اوج خود رسیده است. انتخابات مجلس در اسفند ۱۴۰۲ نقطه‌ی آشکار شدن تنش‌ها و شکاف‌ها میان گروه‌های حاضر در قدرت بود که منجر به افشاکاری‌های پیاپی در میان این گروه‌ها شد. این بحران‌های اقتصادی و سیاسی، پتانسیل این را دارد که سال ۱۴۰۳ را به‌لایل‌زیر به سالی سرنوشت‌ساز تبدیل کند: الف) اقتصاد، جامعه و نارضایتی احتمالی: سال ۱۴۰۳ در حالی شروع شده است که تورم ۴۰ درصدی برای چندین سال متوالی، رمق جامعه را گرفته است؛ این شرایط خیلی مردم را نسبت به وضعیت کنونی معترض کرده یا نسبت به آینده امیدوار باشد. وضعیتی که اکثر مردم ناامیدند، به‌تعبیر دکتر محسن گودرزی، به خلق یک «جامعه عاصی» منجر شده است. در صورت انباشت خشم در چنین جامعه‌ای، احتمال نارضایتی در آن بالاست.

از سوی دیگر، دولت در شرایطی است که مجبور است تصمیمات سخت بگیرد. در موضوع بنزین این امر خیلی زود خودش را نشان داده است؛ طوری که دولت در تلاش است تا مصرف آن را کنترل کند. با این حال احتمالاً دولت چاره‌ای برای افزایش قیمت بنزین نداشته باشد و این امر می‌تواند منجر به نارضایتی طبقات مختلف شود. بحران‌های زیست‌محیطی، کم‌آبی و کمبود برق نیز احتمالاً در تابستان بیش از پیش خودش را نشان خواهد داد. اما تورم، افزایش قیمت دلار و قیمت کالاهای اساسی نیز به‌تنهایی می‌تواند سبب ناریتی جامعه مستأصل و عاصی را فراهم کند. این در حالی است که مناسبات خارجی هر آن می‌تواند باعث شود تا شرایط اقتصادی نیز در کشور بدتر شود. علاوه بر شرایط اقتصادی، مسائل اجتماعی نیز همچنان پتانسیل آن را دارد که سبب نارضایتی شود. اختلاف و تنش بر سر موضوع حجاب و پوشش، همچنان یکی از موضوعات مهم است.

احتمال نارضایتی اقتصادی و اجتماعی در سال ۱۴۰۳ می‌تواند بر سال‌های آینده سایه بیاکند و از این حیث سال ۱۴۰۳ می‌تواند بر مناسبات سیاسی و اجتماعی آینده تأثیر مستقیمی داشته‌باشد.

ب) شکاف در میان گروه‌های صاحب قدرت: حاکمیت یکدست، نتوانست وحدت‌آفرین باشد و اختلافات میان گروه‌های صاحب قدرت خیلی‌ی‌زود و در جریان انتخابات مجلس سر باز کرد. در صوت افشاشده از محمدجواد ظریف در روزهای منتهی به سال ۱۴۰۳، بخشی از این تنش‌ها آشکار شده است و در هر دو سو بازیگران بزرگی حضور دارند. لیست مورد ائتلاف قالیباف و حداد عادل، با ائتلاف‌شکنی غیررسمی جبهه‌ی‌یاداری و دولت شکست خورد و این آغاز اختلافاتی است که در سال ۱۴۰۳ خودش را نشان خواهد داد. حتی افشاکاری‌ها علیه صدیقی‌را نیز باید در همین چارچوب ارزیابی کرد.

این تنش در جریان انتخابات دور دوم مجلس در تهران و همچنین انتخاب هیئت‌رئیس‌ه مجلس دوباره بروز خواهد کرد و در ماه‌های پایانی سال و یا نزدیک شدن به انتخابات ریاست‌جمهوری به اوج خواهد رسید. آینده بسیاری از این جریانات و گروه‌ها در جریان انتخابات رؤسای قوای مجریه و مقننه روشن خواهد شد و همین عاملی تنش‌زاست. از سوی دیگر، اما، با تداوم بحران‌های خارجی و اقتصادی، بعید است که نظام سیاسی تاب و تحمل چنین تنش‌ی را داشته باشد و همین می‌تواند باعث شود که سرنوشت برخی گروه‌های سیاسی تعیین‌تکلیف شده تا دست از ایجاد تنش بردارند. از همین رو، سال ۱۴۰۳ می‌تواند در عرصه سیاست داخلی نیز سالی سرنوشت‌ساز باشد.

عرصه خارجی تحولات نظام بین الملل:

دنیا دستخوش تحولات بزرگ و مهمی است. در حال حاضر دو جنگ مهم اوکراین-روسیه و فلسطین-اسرائیل بر روابط بین‌الملل تأثیر عمیقی گذاشته و انتخابات

ریاست‌جمهوری در ماه نوامبر (آبان‌ماه) در آمریکا، توجهات را به خود جلب کرده است. چه جنگ‌های مذکور و چه انتخابات آمریکا، هر دو بر تحولات آینده حاکم بر ایران تأثیرگذار خواهد بود:

الف) جنگ‌ها: جنگ روسیه و اوکراین یک نقطه‌عطف در مناسبات بین‌الملل محسوب می‌شود. این جنگ به ۳۰ سال همکاری پس از فروپاشی شوروی میان قدرت‌های بزرگ پایان داد و دنیا را وارد دوران جدیدی کرد؛ جنگی که برای روسیه و اروپا بسیار حیثیتی است. آن‌ها شکست در آن را یک تهدید وجودی برای خود تصور می‌کنند و هیچ‌کدام نمی‌خواهند بازنده جنگ باشند. به‌دلیل ارتباط‌نزدیک ایران و روسیه، برنده و بازنده این جنگ بر مناسبات داخلی ایران خواهد‌ناخواه اثرگذار است.

اگر روسیه پیروز جنگ شود، جریانات قدرتمند حاکم از آن منتفع خواهند شد و اگر اروپا پیروز شود، ممکن است اقتدار جریان حاکم لطمه ببیند. این امر خصوصاً از این جهت قابل تحلیل است که جمهوری اسلامی ایران به روسیه پیمان داده و اکنون زرمزه‌هایی مبنی بر احتمال تحویل موشک‌های بالستیک به این کشور نیز شنیده می‌شود؛ امری که برای اروپا قابل تحمل نیست و حتماً به آن واکنش نشان خواهد داد و در صورت پیروزی بر جنگ تلاش خواهد کرد این گونه مبادلات نظامی ایران با روسیه را بیش از پیش کنترل کند؛ موضوعی که می‌تواند پای تحریم‌های شدیدتر علیه ایران را باز کند و اقتصاد نحیف ایران را بیش از پیش دچار بحران کند.

در سوی دیگر، جنگ نابرابری که هم‌اکنون میان رژیم اسرائیل و ساکنان غزه در جریان است و جنایت اسرائیل در فلسطین، بر مناسبات داخلی و خارجی در ایران نیز اثر می‌گذارد. ایران به‌عنوان مهم‌ترین کشور حامی محور مقاومت، ارتباط مستقیمی با این جنگ دارد؛ آنچنان‌که حتی سفارتخانه آن در سوریه مورد تهاجم رژیم اسرائیل قرار گرفته است. افزایش این تنش‌ها احتمال درگیری نظامی میان ایران و اسرائیل را افزایش داده است. نحوه‌ی پایان این جنگ و احتمال درگیری اسرائیل با حزب‌الله و ایران، بر اقتدار منطقه‌ای ایران اثرگذار خواهد بود و تضعیف یا تقویت این اقتدار منطقه‌ای، در داخل و خصوصاً در میان نیروهای وفادار به جریان حاکم، اثرگذار خواهد بود و ممکن است منجر به افزایش اختلافات داخلی شود. در همین راستا، حمله ایران به اسرائیل، اتفاقی بسیار مهم است که می‌تواند بر تحولات سیاسی و اقتصادی سال جاری و سال‌های آتی تأثیر مستقیم داشته باشد. به‌طور مثال، در صورت افزایش این تنش‌ها و حمله اسرائیل به خاک ایران، بسیاری از تحولات سال‌های آتی متأثر از واکنش‌های ایران خواهد شد.

ب) انتخابات آمریکا: پیروزی دونالد ترامپ در انتخابات ۲۰۱۶ آمریکا و شکست او در انتخابات ۲۰۲۰، بر مناسبات میان ایران و دنیا اثرگذار بود. خروج او از برجام و سخت‌گیری علیه ایران برای فروش نفت تا سال ۲۰۲۰ و آسان‌گیری دولت بایدن در فروش نفت تاکنون، کاملاً بر اقتصاد ایران اثرگذار بوده است. تأثیر انتخابات آمریکا بر مناسبات داخلی در ایران به حدی است که بر برخی معتقدند در صورتی که ترامپ در سال ۲۰۲۰ انتخاب می‌شد، روند انتخابات ریاست‌جمهوری احتمالاً به سمت دیگری می‌رفت و شاید تأییدصلاحیت‌ها شکل دیگری می‌گرفت.

فارغ از این تحلیل‌ها، شکی نیست که نتیجه انتخابات آمریکا، بر اقتصاد و سیاست در ایران اثرگذار خواهد بود. ترامپ رویکرد تهاجمی‌تری نسبت به ایران دارد و پیروزی او می‌تواند فشار تحریم‌ها را بر ایران بیشتر کند و در عرصه سیاسی و رسانه‌ای نیز مخالفان جمهوری اسلامی را تقویت کند. پیروزی ترامپ حتی می‌تواند منجر به پایان جنگ روسیه و اوکراین و پیروزی روسیه در این جنگ شود؛ امری که به‌شکل تناقض‌آمیزی می‌تواند به نفع جناح حاکم در ایران شود.

احتمالاً تا پایان سال جاری، نتیجه جنگ‌های روسیه و اوکراین و همچنین اسرائیل و فلسطین روشن شود و تنش میان ایران و اسرائیل به نقطه مشخصی برسد. با مشخص شدن برنده انتخابات ریاست‌جمهوری در آمریکا، احتمالاً مناسبات بین‌المللی کاملاً شکلی متفاوت به‌خود بگیرد و ایران هم از این امر متأثر شود.

براساس آنچه گفته شد، جنگ روسیه و اوکراین، جنگ غزه و تنش‌اش میان ایران و اسرائیل، انتخابات آمریکا، بحران‌های اقتصادی و شکاف در میان جریانات حاکم، ۵ عاملی هستند که هر یک می‌توانند سال ۱۴۰۳ را تبدیل به سالی سرنوشت‌ساز کنند. در این میان به‌نظر می‌رسد مسئله‌سیاست داخلی متغیری‌وابسته‌به مناسبات خارجی و شرایط اقتصادی باشد؛ در نتیجه احتمالاً همه تحولات بین‌المللی و اقتصادی، بر سیاست داخلی تأثیرگذار باشد. این در حالی است که آغاز تغییر نیز از سیاست داخلی است و با تغییر سیاست داخلی، مناسبات بین‌المللی ایران و همچنین شرایط اقتصادی، می‌تواند بهتر یا بدتر شود؛ موضوعی که خودش را در انتخابات ۱۴۰۴ نشان خواهد داد. به‌عبارت‌بهرتر، انتخابات ۱۴۰۴ نقطه‌ای است که در آن تأثیر هر ۵ عامل فوق‌الذکر مشاهده می‌شود و از این جهت آن را باید جدی تلقی کرد.

۲

تیتریک

HEADLINE ONE

بررسی پاسخ نظامی ایران به اسرائیل و پیامدها و واکنش‌های جهانی آن

پایان یا آغاز ماجرا

گروه خبر: با پایان پاسخ موشکی و پهپادی ایران به اسرائیل، موضع‌گیری‌های سیاسی- دیپلماتیک و تحلیل‌های رسانه‌ای مبنی بر نوع پاسخ اسرائیل به این حمله در صدر اخبار جهان قرار گرفته است. سوال بزرگ این است که آیا اسرائیل به ایران پاسخ نظامی خواهد داد؟ مقامات آمریکایی-به‌عنوان بزرگ‌ترین متحد اسرائیل-اعلام کردند که قصددرگیری با ایران را ندارندورسائه‌های این کشور نیز خبر از مخالفت بایدن با برنامه‌موردنظر نتانیاهو برای حمله‌به ایران داده‌اند. جان کری، مشاور امنیت‌ملی کاخ سفید-که‌ژنرال بازنشسته‌نیروی دریایی آمریکانیز هست-طی مصاحبه‌ای باشبکه‌ان‌بی‌سی مطرح کرد که موضع آمریکادر قبال این موضوع، تشدیدتنش و جنگ باایران نیست، هرچند تصمیم‌بر عهده تل‌آویو است. نظرات کارشناسان مختلف در رسانه‌های گوناگون دنیا حاکی از این است که نگرانی زیادی درباره ا‌غاز یک جنگ گسترده منطقه‌ای وجود دارد.

مقامات اسرائیلی اظهارنظرهای متناقضی نسبت به مسئله پاسخ به حمله ایران داشتند. آن‌ها ابتدا از پاسخ سریع به حمله ایران صحبت کردند اما در ظاهر از این موضع عقب نشسته‌اند. تحلیل‌ها و اخبار منتشرشده نشان می‌دهد که اسرائیل حمایت آمریکا را برای واکنش علیه ایران ندارد. چراکه ایران در کنار اعلام پایان عملیات تنبیهی، از آمادگی خود برای واکنش به پاسخ احتمالی اسرائیل خبر داد و شواهد نشان می‌دهد که آمریکایی‌ها علاقه‌ای به افزایش بحران در منطقه ندارند. نیویورک‌تایمز به نقل از دو مقام اسرائیلی خبر داد که نتانیاهو بعد از گفت‌وگوی تلفنی با بایدن، گزینه پاسخ نظامی را کنار گذاشته است. همچنین رهبر کاتولیک‌های جهان خواستار گفت‌وگو به جای جنگ شد و کشورهای زیادی از طرفین درگیری خواستنه‌اند که خویش‌ننداری کنند. باهمه این تفاسیر، اقدام تلافی‌جویانه اسرائیل همچنان یک گزینه است. به نظر می‌رسد که بایدن در آستانه انتخابات ریاست جمهوری آمریکا با این بحران درگیر شده و نتانیاهو نیز با برگزاری انتخابات زودهنگام و فشار افکار عمومی داخل اسرائیل روبه‌رو است. این متغیرها، مسئله واکنش اسرائیل به حمله ایران را پیچیده‌تر کرده است.

امیر عبداللهیان: اسرائیل از خط قرمز عبور کرد

حسین امیرعبداللهیان روز گذشته در محل وزارت خارجه با سفرا و نمایندگان کشورهای خارجی دیدار کرد. وزیر خارجه کشورمان در این دیدار به اظهارنظر درباره پاسخ به اسرائیل پرداخت. امیرعبداللهیان گفت: «ما ۶ماه با در نظر گرفتن شرایط منطقه و با نگاه به اینکه به دنبال توسعه دامنه تنش نیستیم خویش‌ننداری کردیم اما گویارژیم ا‌درس و سیگنال غلطی دریافت کرد تا جایی که در روزهای گذشته از بلندی‌های جولان با استفاده از جنگنده‌های اف-۳۵ حمله گستاخانه و ناقص حقوق بین‌الملل علیه سفارت ایران در دمشق انجام شد. خواستار برگزاری نشست شورای امنیت شده‌ایم. بیانیه‌ای به ابتکار روسیه ارائه‌شده و روبه‌سکوت گذاشته‌شد. متأسفانه در اقدامی ناقص مقررات دولت‌های آمریکا، انگلیس و فرانسه مخالفت خود را با صدور بیانیه‌ای

گزارش یک

دو گزارش در روزهای اخیر در فضای مجازی منتشر شد.

در محکومیت این اقدام اعلام کردند و مانع شدند حتی یک بیانیه حداقلی در شورای امنیت صادر شود. نتیجه این رفتار آمریکا و دو کشور اروپایی طبعاً تشویق نتانیاهو بر عبور از خطوط قرمز و نادیده گرفتن قوانین بین‌المللی است.» او ادامه داد: «با این حال نیروهای مسلح ما حدود ۱۰ روز منتظر اقدامات و تلاش‌های ما در عرصه بین‌المللی بودند. در ۷۲ ساعت گذشته تماس‌های وزرای خارجه، ناظر بر توصیه به ایران بر خویش‌ننداری بود. ما به وزرای خارجه تماس‌گیرنده یادآوری کردیم ای‌کاش در ۶ ماه گذشته چنین توصیه‌ای را به حاکمان رژیم اسرائیل که مرتکب جنایات جنگی ترکیبی شده و نسل‌کشی رقم زده است، ارائه می‌دادید. چگونه است به این رژیم توصیه نمی‌کنید اما به ایران که در چارچوب بین‌الملل قصد دفاع مشروع دارد، توصیه به خویش‌ننداری می‌کنید؟!» وزیر امور خارجه کشورمان با بیان اینکه از حدود ۷۲ ساعت قبل از عملیات، به همسایگان عزیزمان و به کشورهای منطقه اطلاع دادیم که پاسخ ایران در قالب دفاع مشروع قطعی و مسلم است، اعلام کرد: «ما امنیت همسایگان و امنیت منطقه را امنیت ایران می‌دانیم. به برادران و دوستان در منطقه که ایالات متحده در آن کشورها دارای پایگاه نظامی است، اعلام کردیم که هدف ما در دفاع مشروع صرفاً تنبیه رژیم اسرائیل است. ما به دنبال هدف فر دادن افراد و پایگاه‌های آمریکا در منطقه نیستیم. تاکید کردیم که ما هرگز از توسعه تنش در منطقه استقبال نکرده‌ایم. لیکن هشدار دادیم چنانچه از فضا یا سرزمین کشورهای مورد نظر آمریکا برای دفاع و حمایت جانبدارانه از تل‌آویو استفاده کند، ناچاراً پایگاه نظامی آمریکا در آن کشور مورد هدف قرار خواهد گرفت.» به گفته امیرعبداللهیان، آمریکایی‌ها باامداد یک‌شنبه‌از حمله محدود، حداقلی با هدف دفاع مشروع و تنبیه اسرائیل باخبر شدند.»

سرلشکر باقری: عملیات از نظر ما پایان یافته است

روز گذشته سرلشکر باقری، رئیس ستاد کل نیروهای مسلح و سرلشکر سلامی، فرمانده کل سپاه جزئیاتی از این عملیات را به‌طور عمومی اعلام کردند. سرلشکر باقری گفت: «در این عملیات هم مرکز اطلاعاتی بزرگی که اطلاعات لازم را برای این جنایت [حمله به کنسولگری دمشق] برای صهیونیست‌ها در ارتفاعات جبل‌الشیخ تأمین می‌کرد، هدف قرار گرفت و هم پایگاه هوایی «نونایتیم» که حمله به کنسولگری ایران از آنجا صورت گرفته بود، هدف قرار گرفت که هر دو تا حد قابل توجهی مورد انهدام قرار گرفتند و از کار افتادند. در این عملیات از تعداد قابل توجهی پهپاد و هم موشک‌های کروز و بالستیک استفاده شد که با تانک‌های اندیشه‌شده و طراحی مناسب به کار گرفته شدند و گنبد آهنین و سپر دفاعی موشکی صهیونیستی نتوانست مقابله قابل توجهی با آن داشته باشد و عملیات به اهداف خود نائل شد.» سرلشکر باقری این عملیات را پایان‌یافته اعلام کرد و هشدار داد که در صورت اقدام اسرائیل در خاک ایران یا

طبق آمار اعلام شده ۴۰درصد سدهای ایران خالی است

نگرانی برای تامین آب شرب در تابستان

که خروج آب از سدها کاهش یافته است. از ابتدای مهر ۱۴۰۱ تا آخر شهریور ۱۴۰۲ در مجموع ۱۴/۶۱ میلیارد مترمکعب آب از سدها خارج شده بود. سدهای ارس در آذربایجان شرقی، شهید قنبری در استان آذربایجان غربی، کوثر در کهگیلویه و بویراحمد، رودبار در استان لرستان و دو سد ایلام و قشلاق در استان کردستان ۱۰۰ درصد پر شدند. در حال حاضر ۸ سد دیگر دوستی و طرک در استان خراسان رضوی، یازده خرداد در حوضه قمرود، نهرین در خراسان جنوبی، رودبال داراب در استان فارس، تنگبویه در سیرجان استان کرمان، ساوه در استان مرکزی و چاه نیمه‌های استان سیستان و بلوچستان کمتر از ۲۰ درصد آب دارند.

حیدر داوودیان، مدیرعامل شرکت آب‌منطقه‌ای مازندران در پی بارندگی‌های اخیر از افزایش حدود هفت میلیون مترمکعبی آب در ذخایر سدهای مازندران خبر داده و گفت: «۲۶ فروردین پارسال مجموع آب ذخیره‌شده در سدهای مازندران ۱۴۸ میلیون مترمکعب بود. اما اکنون با توجه به بارندگی‌های مناسبی که در پاییز و زمستان پارسال داشتیم شاهد رشد ۵۳ درصدی این شاخص آبی در استان هستیم. مجموع آورد رودخانه‌های مهم استان از ابتدای سال آبی -مهر ۱۴۰۲ تاکنون یک هزار و ۱۷۰ میلیون مترمکعب است که نسبت به سال گذشته ۲۸ درصد افزایش دارد. اما نسبت به دوره درازمدت کاهش ۲۶ درصدی را نشان می‌دهد.» همچنین داریوش حسن‌نژاد، مدیرعامل شرکت آب منطقه‌ای لرستان از پر شدن ۲ درصدی مخازن سدهای لرستان نسبت به مدت مشابه سال گذشته خبر داده و گفت: «در پی بارش نزولات جوی در سال جاری، هم‌اکنون ۴۳ درصد از مخازن سدهای لرستان پر است که نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۲درصد افزایش نشان می‌دهد.»

امیدواری برای افزایش ذخیره سدها

طبق پیش‌بینی سازمان هواشناسی، از صبح سه‌شنبه (۲۸ فروردین) تا اواخر روز چهارشنبه (۲۹ فروردین) فعالیت سامانه بارشی تشدید خواهد شد که موجب بارش شدید باران، رعدوبرق، وزش باد شدید، گردوخاک و تگرگ می‌شود. این سامانه روز سه‌شنبه هرزگان، جنوب فارس، جنوب غرب و

گزارش دو

دو گزارش در روزهای اخیر در فضای مجازی منتشر شد.

